

2024 Öğretim Programları Ortak Metninde Okuryazarlık Becerileri ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanlarına Yansımaları

Literacy Skills in the 2024 Curriculum Common Text and Reflections on Social Studies Course Learning Areas

Ayşegül ŞEN ¹/ Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT²

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Başvuru Tarihi / Application Date: 24/10/2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 01.12.2025

Atıf İçin / To Cite This Article: Şen, A. ve Geçit, Y. (2025). 2024 Öğretim programları ortak metninde okuryazarlık becerileri ve sosyal bilgiler dersi öğrenme alanlarına yansımaları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 41-55.

ÖZ: Bu araştırma, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda hazırlanan Öğretim Programları Ortak Metni ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan okuryazarlık becerilerinin kapsamını ve dağılımını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmış; veriler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Öğretim Programları Ortak Metni ile 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndan elde edilmiştir. Programda tanımlanan dokuz okuryazarlık becerisi, 4, 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde yer alan altı öğrenme alanı doğrultusunda sistematik olarak incelenmiş ve betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, okuryazarlık becerilerinin toplam 214 kez programa yansıdığını göstermektedir. Bu becerilerin özellikle 5. ve 6. sınıflarda yoğunlaştığı, buna karşılık 4. sınıf ve 7. sınıf düzeylerinde daha sınırlı yer aldığı belirlenmiştir. Bu durum, beceri gelişiminin orta sınıf düzeylerinde daha güçlü bir şekilde desteklendiğine, üst sınıflara doğru ise görece bir azalma yaşandığına işaret etmektedir. Okuryazarlık türleri açısından görsel, bilgi ve dijital okuryazarlıkların programda en yüksek temsil edilen beceriler olduğu; buna karşın finansal, sanat, sürdürülebilirlik ve veri okuryazarlıklarının oldukça sınırlı düzeyde yer aldığı görülmüştür. Öğrenme alanları bakımından "Ortak Mirasımız" ve "Yaşayan Demokrasimiz" en yüksek beceri yoğunluğuna sahip alanlar olarak öne çıkmaktadır. Sonuç olarak, programın beceri temelli yapıyı benimsediği ancak okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeyleri ve öğrenme alanlarına dengeli biçimde dağıtılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, programın bütüncül bir okuryazarlık yaklaşımı açısından geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Okuryazarlık becerisi, ortak metin, öğretim programı, sosyal bilgiler

ABSTRACT: This research aims to examine the scope and distribution of literacy skills in the Common Text of Curriculum and Social Studies Course Curriculum prepared in line with the 2024 Türkiye Century Education Model. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study; The data were obtained from the Common Text of Curriculum published by the Ministry of National Education and the 2024 Social Studies Course Curriculum. The nine literacy skills defined in the program were systematically examined in line with the

¹ Lisansüstü Öğrencisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, aysegulsen2106@gmail.com, ORCID: 0009-0006-3464-7592

² Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, yilmaz.gecit@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7853-653X

six learning areas at the 4th, 5th, 6th and 7th grade levels and evaluated with descriptive analysis. The findings show that literacy skills are reflected in the program a total of 214 times. It was determined that these skills were especially concentrated in the 5th and 6th grades, while they were more limited in the 4th and 7th grades. This indicates that skill development is more strongly supported at the middle class levels, while there is a relative decrease towards the upper classes. In terms of literacy types, visual, information and digital literacies are the most represented skills in the program; on the other hand, financial, art, sustainability and data literacy were found to be very limited. In terms of learning areas, "Our Common Heritage" and "Our Living Democracy" stand out as the areas with the highest skill density. As a result, it is understood that the program adopts a skill-based structure, but literacy skills are not distributed evenly across grade levels and learning areas. This shows that the program should be developed in terms of a holistic literacy approach.

Keywords: Literacy skills, common text, curriculum, social studies

1. GİRİŞ

Eğitim sistemleri, toplumun bilgi ve değer birikimini yeni kuşaklara aktaran dinamik yapılar olup yalnızca bireylere akademik bilgi kazandırmakla kalmayarak onları toplumun aktif, üretken ve bilinçli bireyleri haline getirmeyi de amaçlamakta; bu süreçte toplulukların gelişimi desteklenirken bireylerin hem topluma uyum sağlamaları hem de toplumsal değişim ve ilerlemeye katkıda bulunmaları hedeflenmektedir (Özkan, 2011). Bu doğrultuda, çağın gereksinimlerine uygun bireylerin bilgi, beceri, değer ve tutum açısından donanımlı yetişmesi, eğitim sisteminin en temel hedeflerinden biri olarak kabul edilmektedir (Özkan, 2011). Bu hedeflerin etkili biçimde gerçekleştirilebilmesi için, eğitim programları, toplumsal değişim ve bilimsel ilerlemelere duyarlı biçimde düzenli olarak yenilenmelidir.

Öğretim programları, belirli bir eğitim felsefesi doğrultusunda bireylerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve değerleri sistematik bir şekilde sunan yol haritalarıdır (Demirel, 2017). Bu bağlamda, Çoban (2023), öğretim programını; belirli bir öğretim kademesinde farklı sınıf ve derslerde işlenecek konuları, bu konuların hedeflerini, her dersin hangi sınıfta ve haftada kaç saat okutulacağını ve derslerde hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılacağını belirten bir rehber olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda, öğretim programlarının işlevi çağın gerektirdiği ihtiyaçlara yanıt vermek, mevcut programların eksikliklerini gidermek ve eğitim alanındaki güncel gelişmeleri uygulamaya yansıtmak için onları düzenli olarak yeniden gözden geçirmeyi ve gerektiğinde tamamen yenilemeyi gerektirmektedir (Durukan, 2013).

Türkiye'de öğretim programlarında gerçekleştirilen köklü değişiklikler, genellikle eğitimde kaliteyi artırma, uluslararası standartlara uyum sağlama ve çağın değişen ihtiyaçlarına cevap verme amacı taşımaktadır. Bu bağlamda, 2024 yılında yürürlüğe giren Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programı Türkiye'nin eğitimde yenilenme sürecinde dönüm noktası niteliğinde bir yapısal dönüşüm sunmuştur. Söz konusu model, çağdaş eğitim yaklaşımlarını, disiplinler arası ilişkilendirmeyi ve yaşam boyu öğrenmeyi merkeze alan bir anlayışla tasarlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024a). 2024 Öğretim Programı'nın en dikkat çekici yeniliklerinden biri, tüm derslerin temelini oluşturan bir "Öğretim Programları Ortak Metni" anlayışı çerçevesinde yapılandırılmış olmasıdır. Bu ortak metin; bireyin yaşam boyu öğrenme sürecine katkı sunacak temel becerileri, değerleri ve yetkinlikleri merkeze almakta, tüm disiplinlerde bütüncül bir yaklaşımı hedeflemektedir (MEB, 2024a, s.55).

Öğretim Programları Ortak Metni'nin en önemli bileşenlerinden biri, bireylerin çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmasını hedefleyen "okuryazarlık becerileri"dir. Ortak metinde okuryazarlık becerisi "bireylerin karmaşık sistemleri anlama ve bu sistemler arasındaki ilişkileri görebilme yeteneği" (MEB, 2024a, s. 55) şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım, okuryazarlığın yalnızca okuma ve yazma eylemiyle sınırlı olmadığını, bireyin karmaşık bilgi sistemlerini analiz edebilme, değerlendirebilme ve bu sistemler arasında anlamlı bağlantılar kurabilme kapasitesine sahip olmasını da içerdiğini göstermektedir. Türk Dil Kurumu (2025) "okuryazarlık" kavramını; "okuryazar olma durumu" olarak tanımlarken, "okuryazar" ise "okuması yazması olan, öğrenim görmüş kimse" şeklinde ifade edilmektedir. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA, 2011) sözlüğünde okuryazarlık, "yalnızca okuma ve yazma becerisini edinmiş olma ve kendi toplumsal ve ekonomik çevresindeki insanlara göre, ortalama bir okuma-yazma yeterliği edinmiş olma" şeklinde tanımlanmaktadır. UNESCO ise 1950 yılında okuryazarlığı ilk kez uluslararası düzeyde tanımlamış ve bunu, bireyin günlük yaşamla ilgili basit bir cümleyi okuyup yazabilmesi ve anlayabilmesi olarak açıklamıştır (Güneş, 2019). Okuryazarlık kavramı bireyin sadece metinleri okuyup yazabilmesi değil, aynı zamanda bilgiye ulaşabilmesi, bilgiyi değerlendirebilmesi, yorumlayabilmesi ve farklı alanlardaki bilgilere eleştirel bir gözle yaklaşabilmesi beklenmektedir (Mengüloğlu & Sarıkaya, 2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde ise bu doğrultuda, öğrencilerin hayat boyu öğrenme yeterliliklerini güçlendirmek amacıyla sistem düşüncesi temelli okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasını öncelikli hedeflerinden biri olarak belirlemiştir (MEB, 2024a, s. 55). 2024 Türkiye Yüzyılı Marif Modeli Öğretim Programı Ortak Metni'nde okuryazarlık kavramı çok boyutlu bir şekilde ele alınmış; "Bilgi Okuryazarlığı", "Dijital Okuryazarlık", "Finansal Okuryazarlık", "Görsel Okuryazarlık", "Kültür Okuryazarlığı", "Vatandaşlık Okuryazarlığı", "Veri Okuryazarlığı", "Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı" ve "Sanat Okuryazarlığı" gibi çeşitli türler bütün disiplinlere entegre edilmiştir (MEB, 2024a). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı da bu çerçevede,

okuryazarlık becerilerini öğrencilere kazandırmayı ve onları bilgi, beceri, değer ve tutum açısından donanımlı hâle getirmeyi hedeflemektedir (MEB, 2024b).

Sosyal bilgiler dersi tarih boyunca çağın gerektirdiği insan tipini yetiştirmede önemli bir rol oynamıştır (Güleç & Hüdavendigar, 2020). Sosyal Bilgiler dersi, bireylere toplumu tanıtmak, toplumsal kimliği kazandırmak ve öğrencilerin çevreye, topluma ve bireylere karşı sorumluluklarını yerine getirme becerilerini geliştirmek amacıyla uygun içerik ve etkinliklerle yapılandırılmıştır (Aykaç, 2007). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi, öğrencilere aynı zamanda karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilme becerisi kazandırmayı da hedeflemektedir. Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi, bireyin toplumsal olaylara eleştirel bakabilmesi, farklı kaynaklardan elde ettiği bilgileri değerlendirebilmesi ve toplumsal sorunlara çözüm üretebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, okuryazarlık becerilerini her öğrenme alanına entegre ederek disiplinler arası bir yapı oluşturmuştur. Her öğrenme alanında okuryazarlık becerileri, öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek yapılandırılmıştır. Her öğrenme alanında birden fazla okuryazarlık becerisine, aynı okuryazarlık becerisine ise birden fazla öğrenme alanında yer verilmiştir (Turan vd., 2024). Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen okuryazarlık becerileri, bireylerin demokratik toplumların etkin üyeleri olmalarına katkı sağlamakta; aynı zamanda eleştirel düşünme, problem çözme, iş birliği yapma ve etkili iletişim kurma gibi 21. yüzyıl becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır.

1.1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programı Ortak Metni'nde Yer Alan Okuryazarlık Becerileri

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programı Ortak Metni, bireylerin çağın gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlerle donatılmasını hedefleyen bütüncül bir çerçeve sunmaktadır. Bu modelde, bireylerin bilişsel, duysal ve psikomotor alanlarda dengeli bir gelişim göstermesi amaçlanmakta; özellikle “okuryazarlık becerileri” bu bütüncül eğitimin temel bileşenlerinden biri olarak ele alınmaktadır. Öğretim programları ortak metninde yer alan 9 okuryazarlık becerisi, bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerinde aktif ve üretken bireyler olarak yer alabilmelerini destekleyecek şekilde yapılandırılmıştır (MEB, 2024a). İlgili okuryazarlık becerilerin temel başlıkları altında şu içeriklere yer verilmiştir:

Bilgi okuryazarlığı (OB1), bireylerin bilgiye erişme, değerlendirme ve kullanma becerilerini kapsayan çok yönlü bir yapıdır. Bilgi ihtiyacını fark etme, doğru bilgiye ulaşma, bilgiye özetleme, sentezleme ve eleştirel düşünme basamaklarını içerir (MEB, 2024a, s.92).

Dijital okuryazarlık (OB2), bireylerin dijital ortamlarda bilgiye erişme, değerlendirme, üretme ve paylaşma becerilerini kapsar. Dokuz beceri alanından oluşan bu yapı, dijital güvenlik, etik iletişim, içerik üretimi ve dijital araçların bilinçli kullanımı gibi unsurları içerir (MEB, 2024a, s.93).

Finansal okuryazarlık (OB3), bireylerin gelir, harcama, tasarruf, yatırım ve borç yönetimi konularında bilinçli kararlar alabilme becerisini ifade eder. Finansal teknolojileri tanıma ve risklerin yönetme becerilerini de kapsar (MEB, 2024a, s.94).

Görsel okuryazarlık (OB4), bireylerin görsel materyalleri algılama, yorumlama ve üretme becerilerini geliştirir. Görselleri anlamlandırma, eleştirel değerlendirme ve etkili görsel iletişim kurma yetilerini içerir (MEB, 2024a, s.95).

Kültür okuryazarlığı (OB5), bireylerin kendi kültürlerini tanıma, kültürel çeşitliliği anlama ve farklı kültürlerle saygılı iletişim kurma becerilerini geliştirir. Kültürel etkinliklere katılım ve sosyal sorumluluk bilincini teşvik eder (MEB, 2024a, s.96).

Vatandaşlık okuryazarlığı (OB6), bireylerin devletin işleyişini, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını kavramalarını sağlar. Demokratik katılım, gönüllülük ve hak arama yollarını öğrenmeyi içerir (MEB, 2024a, s.97).

Veri okuryazarlığı (OB7), bireylerin veriyi toplama, analiz etme, görselleştirme ve yorumlama becerilerini kapsar. Veriye dayalı düşünme ve karar verme süreçlerini destekler (MEB, 2024a, s.98).

Sürdürülebilirlik okuryazarlığı (OB8), bireylerin çevresel, sosyal ve ekonomik sistemleri analiz ederek sürdürülebilir çözümler üretme becerisini geliştirir (MEB, 2024a, s.97).

Sanat okuryazarlığı (OB9), bireylerin sanat türlerini tanıma, eserleri analiz etme ve kendi sanatsal becerilerini geliştirme yetilerini içerir (MEB, 2024a, s.97).

Bu dokuz okuryazarlık becerisi, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim anlayışının temelini oluşturarak bireylerin yalnızca bilişsel değil, kültürel ve sosyal yönlerinden de donanımlı bireyler olarak yetişmelerini hedeflemektedir (MEB, 2024a, s.57).

1.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında, öğrencilerin çok yönlü gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla tüm 4. sınıftan başlayarak 7. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde 6 öğrenme alanı dikkat çekmektedir. Öte yandan yine tüm sınıf düzeylerinde Okul Temelli Planlama başlığı altında ağırlıklı olarak okul dışı öğrenmelerin planlanması için bir çalışmanın da yer aldığı görülmektedir (MEB, 2024b, s.9-10). İlgili öğrenme alanlarının temel başlıkları altında şu içeriklerine yer verilmiştir:

Birlikte Yaşamak öğrenme alanı, öğrencilerin toplumda yer alan farklı kültürel grupları ve bireylerin haklarını tanımasını; hoşgörü, empati ve toplumsal uyum gibi değerleri içselleştirmesini amaçlamaktadır. Öğrencilerin toplumsal çeşitliliğe saygı duymaları ve farklılıkları bir zenginlik olarak görmeleri teşvik edilmektedir (MEB, 2024b, s.9).

Evimiz Dünya öğrenme alanı, öğrencilerin yaşadıkları çevrenin coğrafi özelliklerini tanıyarak bu özelliklerin insan yaşamına etkilerini kavramaları hedeflenmektedir. Harita okuma becerisi, doğal afetlere karşı bilinç geliştirme, çevre sorunları ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi konular bu öğrenme alanının temelini oluşturmaktadır (MEB, 2024b, s.9).

Ortak Mirasımız öğrenme alanı, öğrencilere Türk ve dünya uygarlıklarına ait tarihî ve kültürel miras unsurlarını tanıtmayı amaçlamaktadır. Anadolu uygarlıkları, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel ve tarihsel mirası üzerinden tarih bilinci kazandırılmakta; kültürel süreklilik ve değişim süreçleri ele alınmaktadır (MEB, 2024b, s.9).

Yaşayan Demokrasi öğrenme alanı, demokrasi insan hakları, hukukun üstünlüğü ve aktif vatandaşlık bu öğrenme alanının odak noktalarıdır. Öğrenciler, demokratik toplumun işleyişini kavrayarak karar alma süreçlerine katılımın ve sorumluluk almanın önemini öğrenmektedir (MEB, 2024b, s.9).

Hayatımızdaki Ekonomi öğrenme alanı, öğrencilerin günlük yaşamdaki ekonomik faaliyetleri tanımlarını ve ekonomik okuryazarlık becerilerini geliştirmelerini amaçlamaktadır. Üretim, tüketim, tasarruf, yatırım ve kaynakların etkin kullanımı gibi konular ele alınmaktadır (MEB, 2024b, s.9).

Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanı, teknolojinin birey ve toplum üzerindeki etkileri bu öğrenme alanının temel konularını oluşturmaktadır. Dijital okuryazarlık, bilimsel düşünme becerileri, teknoloji kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri ile etik sorumluluklar üzerine değerlendirmeler yapılmaktadır (MEB, 2024b, s.9).

Sosyal bilgiler dersi, bireylerin topluma aktif bir biçimde katılabilecek, değişim ve gelişime uyum sağlayabilecek, teknoloji ve bilimle barışık vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlayan bir ders niteliğindedir (Yıldırım & Çalışkan, 2024). Bu bağlamda, öğrencilerin yalnızca bilgi edinmeleri değil, aynı zamanda bu bilgiyi günlük yaşamda etkili bir şekilde kullanabilmeleri hedeflenmektedir. Sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerinin öğrencilere kazandırılması ise bu hedefin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Alanyazın incelendiğinde, 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın önceki programlara kıyasla birçok yeniliği beraberinde getirdiği; özellikle okuryazarlık, beceri, değer ve öğrenme alanları

açısından farklılaştığı görülmektedir (Yıldırım & Çalışkan, 2024). Turan ve Akhan (2024), 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan okuryazarlıkları tematik olarak incelemiştir ve programda yer alan dokuz okuryazarlık becerisinin günümüzün değişen ihtiyaçlarına yanıt verecek biçimde yapılandırıldığını vurgulamışlardır. Gülmez (2024), öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu ve öğretim süreçlerine bu becerileri entegre edebilecek potansiyele sahip olduklarını belirtmiştir. Memişoğlu (2023) ise öğretmenlerin okuryazarlığı bilgiye erişme, analiz etme ve değerlendirme becerisi olarak tanımladıklarını ve bu becerilerin üst düzey düşünme yetilerini geliştirmede önemli olduğunu ortaya koymuştur. Sağlamgöncü (2023), sosyal bilgiler eğitimi alanında en çok çalışılan okuryazarlık türlerinin medya, dijital, finansal ve harita okuryazarlıkları olduğunu; ancak diğer okuryazarlık türlerinin yeterince incelenmediğini ifade etmiştir. Pala (2022) ise okuryazarlık becerilerinin ilk kez 2018 programında açıkça belirtildiğini, ancak 2005 programında da dolaylı olarak yer aldığını saptamıştır. Bu bulgular, programlarda beceri ve okuryazarlıkların zaman içinde gelişim gösterdiğini, ancak sınıf düzeyleri ve öğrenme alanları arasında dengesizlikler bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca Seyhan (2020), öğretmenlerin finansal okuryazarlık konusunda kuramsal bilgiye sahip olmalarına rağmen uygulamada yetersiz kaldıklarını; Ünal ve Er (2015) ise öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı açısından eksiklikler yaşadıklarını belirtmiştir. Bu inceleme sonucunda, 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan okuryazarlık becerileri sınıf kademeleri ve öğrenme alanları bağlamında analiz edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, programda yer alan okuryazarlık becerilerinin öğrenme alanları ve sınıf düzeylerine göre incelenmesidir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Birlikte Yaşamak öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Evimiz Dünya öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Ortak Mirasımız öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yaşayan Demokrasimiz öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
5. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Hayatımızdaki Ekonomi öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
6. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
7. 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan okuryazarlık becerileri sınıf düzeylerine göre nasıl dağılmaktadır?

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, olayları ve bireylerin algılarını doğal ortamlarında bütüncül ve derinlemesine bir biçimde anlamayı amaçlayan, görüşme, gözlem ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Doküman analizi ise belirli bir amaca yönelik olarak ilgili yazılı materyallerinin sistematik biçimde incelenmesi, elde edilen bilgilerin kaydedilmesi, sınıflandırılması ve yorumlanması sürecini kapsamaktadır (Karasar, 2005).

Bu araştırma kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı (2024) tarafından yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelenmiştir. Her iki doküman, okuryazarlık becerilerinin programdaki yerini, dağılımını ve kapsamını belirlemek amacıyla ayrıntılı biçimde analiz edilmiştir.

2.2. Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri kaynağı olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni (MEB, 2024a) ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (MEB, 2024b) olmak üzere iki temel resmi doküman veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu kaynaklara erişim, Millî Eğitim Bakanlığı'nın resmi dijital platformları üzerinden sağlanmıştır. Verilerin toplanması ve analizi, nitel araştırma yöntemleri kapsamında doküman analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Dokümanlar, okuryazarlık becerilerinin tanımları, programdaki sınıflandırmaları, öğrenme alanlarıyla ilişkileri ve sınıf düzeylerine göre dağılımları ekseninde sistematik biçimde incelenmiştir. İnceleme sürecinde, araştırmanın odak noktasını oluşturan okuryazarlık becerileri içeren bölümler tespit edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, mevcut verilerin belirli temalar altında düzenlenmesi, doğrudan alıntılarla desteklenmesi ve araştırma soruları çerçevesinde yorumlanması sürecidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Analiz süreci Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttiği beş temel aşamaya uygun biçimde yürütülmüştür:

- 1. Dokümanlara ulaşma:** MEB'in çevrim içi kaynaklarından gerekli dokümanlara erişilmiştir.
- 2. Orijinalliği kontrol etme:** Belgelerin resmî ve güncel sürümleri doğrulanmıştır.
- 3. Dokümanları anlama:** İçerikler ayrıntılı biçimde okunarak okuryazarlık becerilerinin bağlamı belirlenmiştir.
- 4. Veriyi analiz etme:** Elde edilen veriler temalara ayrılmış ve frekans dağılımlarıyla desteklenmiştir.
- 5. Veriyi kullanma:** Analiz bulguları yorumlanarak araştırma sonuçlarına temel oluşturmuştur.

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla süreç şeffaf biçimde yürütülmüştür. Yıldırım ve Şimşek'in (2013) de belirttiği üzere, nitel araştırmalarda geçerliğin önemli unsurlarından biri, verilerin nasıl toplandığının ve analiz edildiğinin açık biçimde belirtilmesidir. Bu çalışmada veri kaynakları, analiz adımları ve yorumlama süreçleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ayrıca, araştırmacı ve danışman birlikte analiz sürecini yürüterek kodlama ve yorumlama aşamalarında görüş birliği sağlamışlardır. Bu durum, araştırmanın iç geçerliliğini artırmış ve bulguların nesnelliğini desteklemiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Birlikte Yaşamak” Öğrenme Alanına Ait Okuryazarlık Becerilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Okuryazarlık Becerileri (OB)	4.Sınıf (f)	5.Sınıf (f)	6.Sınıf (f)	7.Sınıf (f)	Toplam (4.-7. Sınıf)
Birlikte Yaşamak	OB1: Bilgi Okuryazarlığı	1	3	3	3	10
	OB2: Dijital Okuryazarlık	1	2	3	3	9
	OB4: Görsel Okuryazarlık	2	2	3	3	10
	OB5: Kültür Okuryazarlığı	-	-	1	-	1

	OB6: Vatandaşlık Okuryazarlığı	-	2	-	-	2
	OB7: Veri Okuryazarlığı	-	-	2	-	2
Toplam	Okuryazarlık Becerileri	4	9	12	9	34

Tablo 1 incelendiğinde, “Birlikte Yaşamak” öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin 4-5-6 ve 7. Sınıf düzeylerinde dağıldığı ve toplam 34 öğrenme çıktısından en yüksek frekansa sahip olanların Bilgi Okuryazarlığı (f=10) ile Görsel Okuryazarlık (f=10) olduğu görülmektedir. Dijital Okuryazarlık (f=9), Vatandaşlık Okuryazarlığı (f=2), Veri Okuryazarlığı (f=2) ve Kültür Okuryazarlığı (f=1) sınırlı düzeyde yer almakta olup, bu becerilerin programda görece daha az temsil edildiğini görülmektedir. Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde ise en fazla okuryazarlık becerisine 6. sınıfta (f=12) yer verildiği, bunu 5. ve 7. sınıfların (f=9) izlediği, 4. sınıfın ise en düşük öğrenme çıktısı sayısına (f=4) sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Evimiz Dünya” Öğrenme Alanına Ait Okuryazarlık Becerilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Okuryazarlık Becerileri (OB)	4.Sınıf (f)	5.Sınıf (f)	6.Sınıf (f)	7.Sınıf (f)	Toplam (4.-7. Sınıf)
Evimiz Dünya	OB1: Bilgi Okuryazarlığı	2	4	3	2	11
	OB2: Dijital Okuryazarlık	2	4	3	2	11
	OB4: Görsel Okuryazarlık	2	4	3	2	11
	OB5: Kültür Okuryazarlığı	-	-	1	-	1
	OB7: Veri Okuryazarlığı	-	1	-	-	1
Toplam	Okuryazarlık Becerileri	6	13	10	6	35

Tablo 2 incelendiğinde, “Evimiz Dünya” öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin 4-5-6 ve 7. Sınıf düzeylerinde farklı frekanslarda dağıldığı ve toplam 35 öğrenme çıktısından özellikle Bilgi Okuryazarlığı (f=11), Dijital Okuryazarlık (f=11) ve Görsel Okuryazarlık (f=11) becerilerinin en yüksek temsil oranına sahip olduğu görülmektedir. Kültür Okuryazarlığı (f=1) ile Veri Okuryazarlığı (f=1) son derece sınırlı düzeyde yer almakta olup, bu becerilerin öğrenme alanında görece düşük bir ağırlığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Sınıf düzeylerine göre dağılım incelendiğinde ise en fazla okuryazarlık becerisinin 5. sınıfta (f=13) yer aldığı, bunu 6. sınıfın (f=10) izlediği; 4. ve 7. sınıflarda ise okuryazarlık becerilerinin daha düşük sıklıkta yer aldığı (her biri için f=6) belirlenmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Ortak Mirasımız” Öğrenme Alanına Ait Okuryazarlık Becerilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Okuryazarlık Becerileri (OB)	4.Sınıf (f)	5.Sınıf (f)	6.Sınıf (f)	7.Sınıf (f)	Toplam (4.-7. Sınıf)
Ortak Mirasımız	OB1: Bilgi Okuryazarlığı	1	3	4	3	11
	OB2: Dijital Okuryazarlık	1	3	4	3	11
	OB4: Görsel Okuryazarlık	2	3	4	3	12
	OB5: Kültür Okuryazarlığı	3	2	2	-	7
	OB7: Veri Okuryazarlığı	-	1	2	-	3
	OB8: Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı	1	-	-	-	1
	OB9: Sanat Okuryazarlığı	2	-	-	-	2
Toplam	Okuryazarlık Becerileri	10	12	16	9	47

Tablo 3 incelendiğinde, “Ortak Mirasımız” öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin 4-5-6 ve 7. Sınıf düzeylerinde farklı frekanslarda dağıldığı ve toplam 47 öğrenme çıktısından özellikle Görsel Okuryazarlık (f=12), Bilgi Okuryazarlığı (f=11) ve Dijital Okuryazarlık (f=11) becerilerinin en yüksek temsil oranına sahip olduğu görülmektedir. Kültür Okuryazarlığı (f=7), Veri Okuryazarlığı (f=3), Sanat Okuryazarlığı (f=2) ve özellikle yalnızca bir kez yer verilen Sürdürülebilirlik Okuryazarlığının (f=1) programda sınırlı biçimde temsil edildiği görülmektedir. Sınıf düzeyleri açısından bakıldığında en fazla okuryazarlık becerisinin 6. sınıfta (f=16) yer aldığı, bunu 5. sınıfın (f=12) izlediği; 4. sınıfın 10 ve 7. sınıfın 9 öğrenme çıktısıyla daha düşük bir dağılım sergilediği anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Yaşayan Demokrasimiz” Öğrenme Alanına Ait Okuryazarlık Becerilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Okuryazarlık Becerileri (OB)	4.Sınıf (f)	5.Sınıf (f)	6.Sınıf (f)	7.Sınıf (f)	Toplam (4.-7. Sınıf)
Yaşayan Demokrasimiz	OB1: Bilgi Okuryazarlığı	-	4	3	4	11
	OB2: Dijital Okuryazarlık	-	3	3	2	8
	OB4: Görsel Okuryazarlık	2	4	3	4	13
	OB5: Kültür Okuryazarlığı	1	-	-	-	1
	OB6: Vatandaşlık Okuryazarlığı	1	3	3	3	10
Toplam	Okuryazarlık Becerileri	4	14	12	13	43

Tablo 4 incelendiğinde, “Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin 4-5-6 ve 7. Sınıf düzeylerinde farklı frekanslarda dağıldığı ve toplam 43 öğrenme çıktısından özellikle Görsel Okuryazarlık (f=13), Bilgi Okuryazarlığı (f=11) ve Vatandaşlık Okuryazarlığı (f=10) becerilerinin en yüksek temsil oranına sahip olduğu görülmektedir. Dijital Okuryazarlığın (f=8) orta düzeyde temsil edildiği, Kültür Okuryazarlığının (f=1) ise oldukça sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde ise en fazla okuryazarlık becerisi 5. sınıfta (f=14) bulunurken bunu 7. sınıf (f=13) ve 6. sınıf (f=12) izlemekte, 4. sınıf ise yalnızca 4 öğrenme çıktısıyla belirgin biçimde düşük bir düzeye sahiptir.

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Hayatımızdaki Ekonomi” Öğrenme Alanına Ait Okuryazarlık Becerilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Okuryazarlık Becerileri (OB)	4.Sınıf (f)	5.Sınıf (f)	6.Sınıf (f)	7.Sınıf (f)	Toplam (4.-7. Sınıf)
Hayatımızdaki Ekonomi	OB1: Bilgi Okuryazarlığı	2	3	3	2	10
	OB2: Dijital Okuryazarlık	-	3	3	2	8
	OB3: Finansal Okuryazarlık	1	1	-	-	2
	OB4: Görsel Okuryazarlığı	2	2	3	2	9
	OB7: Veri Okuryazarlığı	1	-	-	1	2
	OB8: Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı	1	2	-	-	3
Toplam	Okuryazarlık Becerileri	7	11	9	7	34

Tablo 5 incelendiğinde, “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin 4-5-6 ve 7. Sınıf düzeylerinde farklı frekanslarda dağıldığı ve toplam 34 öğrenme çıktısından özellikle Bilgi Okuryazarlık (f=10), Görsel Okuryazarlığı (f=9) ve Dijital Okuryazarlığı (f=8) becerilerinin en yüksek temsil oranına sahip olduğu görülmektedir. Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı (f=3), Finansal okuryazarlık (f=2) ve Veri okuryazarlığı (f=2) programda sınırlı biçimde temsil edildiği görülmektedir. Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde ise en fazla okuryazarlık becerisi 5. sınıfta (f=11) bulunurken bunu 6. sınıf (f=9) ve 4. ve 7. sınıf (f=7) öğrenme çıktısıyla belirgin biçimde düşük bir düzeye sahiptir.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” Öğrenme Alanına Ait Okuryazarlık Becerilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Öğrenme Alanı	Okuryazarlık Becerileri (OB)	4.Sınıf (f)	5.Sınıf (f)	6.Sınıf (f)	7.Sınıf (f)	Toplam (4.-7. Sınıf)
Teknoloji ve Sosyal Bilimler	OB1: Bilgi Okuryazarlığı	1	2	2	2	7
	OB2: Dijital Okuryazarlık	2	2	2	1	7
	OB4: Görsel Okuryazarlığı	1	2	2	1	6
	OB7: Veri Okuryazarlığı	-	-	-	1	1

Toplam	Okuryazarlık Becerileri	4	6	6	5	21
---------------	--------------------------------	----------	----------	----------	----------	-----------

Tablo 6 incelendiğinde, “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanında yer alan okuryazarlık becerilerinin 4-5-6 ve 7. Sınıf düzeylerinde farklı frekanslarda dağıldığı ve toplam 21 öğrenme çıktısından özellikle Bilgi Okuryazarlık (f=7), Dijital Okuryazarlığı (f=7) ve Görsel Okuryazarlığı (f=6) becerilerinin en yüksek temsil oranına sahip olduğu görülmektedir. Veri okuryazarlığı (f=1) programda sınırlı biçimde temsil edildiği görülmektedir. Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde ise en fazla okuryazarlık becerisi 5. Ve 6. sınıfta (f=6) bulunurken bunu 7. sınıf (f=5) ve 4. sınıf (f=4) öğrenme çıktısıyla belirgin biçimde düşük bir düzeye sahiptir.

Tablo 7: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Sınıf Düzeylerine Göre Okuryazarlık Becerilerinin Genel Dağılımı

Sınıf Düzeyleri	Okuryazarlık Becerileri Dağılımı
4	35
5	65
6	65
7	49
Toplam	214

Tablo 7 incelendiğinde, okuryazarlık becerilerinin toplam 214 kez programda yer aldığı ve bu becerilerin sınıf düzeylerine göre dengeli bir yapı sergilemediği görülmektedir. 5. sınıf (f=65) ve 6. sınıf (f=65) düzeyleri en yüksek beceri yoğunluğuna sahip olup, beceri temelli öğretimin bu iki sınıf düzeyinde en güçlü şekilde vurgulandığı anlaşılmaktadır. Buna karşın, 7. sınıf (f=49) ve özellikle 4. sınıf (f=35) düzeylerinde okuryazarlık becerilerinin belirgin ölçüde azaldığı görülmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan okuryazarlık becerilerinin kapsamını ve dağılımını inceleyerek programın beceri temelli yapısına ilişkin bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır. Elde edilen bulgular ilkökul 4. sınıftan ortaokul 7. sınıfa kadar okuryazarlık becerilerinin tüm sınıf düzeyleri ve öğrenme alanlarında benzer bir yoğunlukta yer almadığını ortaya koymaktadır. Bu dengesiz dağılım, programın farklı sınıf düzeylerinde farklı becerileri ön plana çıkaracak şekilde yapılandırıldığını ve beceri gelişiminin kademeli olarak desteklendiğini göstermektedir. Bu durum, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin temelinde yer alan “beceri temelli öğrenme” anlayışının sosyal bilgiler öğretim programında da somut biçimde uygulandığını göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamında yer alan; “Birlikte Yaşamak”, “Evimiz Dünya”, “Ortak Mirasımız”, “Yaşayan Demokrasimiz”, “Hayatımızdaki Ekonomi” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanları, 4, 5, 6 ve 7. sınıflardaki öğrenme alanları dikkate alınarak farklı okuryazarlık becerileriyle ilişkilendirilmiştir. 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda okuryazarlık becerileri sınıf düzeylerine eşit biçimde dağılmamaktadır. Programda toplam 214 okuryazarlık becerisi yer almakta olup bu becerilerin en yoğun şekilde 5. sınıf (f=65) ve 6. sınıf (f=65) düzeylerinde işlendiği görülmektedir. Buna karşın okuryazarlık becerilerinin 7. sınıfta (f=49) ve

özellikle 4. sınıfta (f=35) daha sınırlı düzeyde yer aldığı belirlenmiştir. Bu bulgu, beceri temelli yaklaşımın özellikle orta sınıf düzeylerinde daha güçlü vurgulandığını; sınıf seviyesi arttıkça beceri yoğunluğunda kısmi bir azalma yaşandığını göstermektedir. Bu nedenle program genel olarak beceri temelli bir yapı sunmakla birlikte, sınıf düzeyleri arasında belirgin bir dengesizlik bulunmaktadır.

Okuryazarlık türlerine göre dağılım incelendiğinde görsel, bilgi ve dijital okuryazarlık becerilerinin programda belirgin biçimde öne çıktığı tespit edilmiştir. Özellikle görsel okuryazarlık (f=61), bilgi okuryazarlığı (f=60) ve dijital okuryazarlık (f=54) becerilerinin yoğun biçimde yer aldığı belirlenmiştir. Buna karşın, vatandaşlık (f=12), kültür (f=10), veri (f=9), sürdürülebilirlik (f=4), finansal (f=2) ve sanat (f=2) okuryazarlığı becerilerinin sınırlı düzeyde temsil edilmesi, programın tüm becerileri dengeli biçimde ele almadığını göstermektedir. Bu durum, çağın bilgiye erişim, dijital dönüşüm ve görsel iletişim becerilerini destekleyen bir yaklaşımın benimsendiğini, ancak ekonomik farkındalık, estetik duyarlılık, çevresel bilinç ve kültürel derinlik gibi yaşam becerilerinin görece geri planda kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla programın, bireyleri dijital çağın gerektirdiği becerilerle donatma konusunda güçlü bir eğilim sergilediği; ancak yaşam boyu öğrenme ve sürdürülebilir kalkınma perspektifini destekleyen becerileri sınırlı düzeyde işlediği söylenebilir.

Öğrenme alanları açısından bakıldığında en yüksek beceri yoğunluğunun “Ortak Mirasımız” (f=47) öğrenme alanında olduğu görülmektedir. Bu alanda bilgi, görsel ve kültür okuryazarlığı gibi birden fazla becerinin yoğun biçimde yer alması, tarihî ve kültürel mirasın çok yönlü bir yaklaşımla ele alındığını ortaya koymaktadır. Bunu “Yaşayan Demokrasimiz” (f=43), “Birlikte Yaşamak” (f=34) ve “Hayatımızdaki Ekonomi” (f=34) öğrenme alanları takip etmektedir. Bu alanlarda sırasıyla vatandaşlık, toplumsal uyum, ekonomik yaşam ve eleştirel değerlendirme becerilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” (f=21) öğrenme alanının dijital becerileri geliştirme iddiasına rağmen okuryazarlıkların bu alanda düşük düzeyde temsil edilmesi, programın teknoloji merkezli hedefleriyle uygulamaları arasında bir uyumsuzluk olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma sonuçları, alan yazında yer alan benzer çalışmalarla (Önger & Duman, 2024; Şahin & Çelik, 2024; Yıldırım & Çalışkan, 2024) büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu çalışmalar, Sosyal Bilgiler öğretim programlarının son yıllarda özellikle bilgi, dijital ve görsel okuryazarlık becerilerine odaklandığını; buna karşın sürdürülebilirlik, finansal ve sanat okuryazarlığı gibi becerilerin sınırlı düzeyde ele alındığını ortaya koymaktadır. Yıldırım ve Çalışkan (2024) da benzer biçimde, 2024 programının beceri temelli yapısını güçlendirdiğini, ancak okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeyleri ve öğrenme alanları arasında homojen bir dağılıma sahip olmadığını belirtmiştir. Bu bulgular, mevcut araştırmanın ulaştığı sonuçları destekler niteliktedir. Benzer biçimde, Turan ve Akhan’ın (2024) yürüttüğü çalışmada da doküman analizi ve tematik kodlama yoluyla dokuz farklı okuryazarlık belirlenmiş; dijital ve bilgi okuryazarlıklarının en yüksek frekansta yer aldığı, buna karşın finansal ve sosyal-duygusal okuryazarlıkların oldukça sınırlı kaldığı belirtilmiştir. Her iki araştırmanın sonuçlarının benzerlik göstermesi, verilerin aynı ulusal kaynaktan (MEB, 2024) elde edilmesi ve programın yapısal çerçevesinin sabit olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, yöntemsel farklılıklar (bu çalışmada betimsel analiz, Turan ve Akhan’da ise MAXQDA destekli tematik analiz) verilerin yorumlanmasında küçük ayrışmalar yaratmıştır. Bu farklılıklar, okuryazarlık becerilerinin yorumlanma derinliğini artırarak literatüre katkı sağlamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın beceri temelli yapısının güçlendiği; ancak okuryazarlık becerilerinin hem sınıf düzeyleri hem de öğrenme alanları arasında dengeli biçimde temsil edilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Program; bilgi, dijital ve görsel okuryazarlıklar aracılığıyla 21. yüzyılın gerektirdiği bilişsel ve teknolojik becerileri desteklerken; finansal, kültürel, sanat ve sürdürülebilirlik okuryazarlıkları gibi yaşamla ilişkili becerilere sınırlı yer vermektedir. Bu durum, programın uzun vadede hedeflediği eleştirel düşünen, estetik duyarlılığa, kültürel farkındalığa ve sürdürülebilir değerlere sahip bireyler yetiştirme amacına ulaşabilmesi için, okuryazarlık becerilerinin hem yatay (öğrenme alanları arası) hem de dikey (sınıf düzeyleri arası) bütünleşmesinin artırılması gerektiğini göstermektedir.

Araştırma bulguları doğrultusunda, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın beceri temelli yapısının güçlendirilmesine yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Öncelikle, programda sürdürülebilirlik, finansal ve sanat okuryazarlığı gibi güncel ve yaşamla ilişkili becerilere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Bu becerilerin programda sistematik biçimde temsil edilmesi, öğrencilerin yalnızca bilişsel değil, aynı zamanda ekonomik, çevresel ve kültürel farkındalık düzeylerini de artıracaktır. Ayrıca, okuryazarlık becerilerinin sınıf düzeyleri arasında dengeli bir şekilde dağıtılması, öğrencilerin beceri gelişiminde süreklilik ve derinlik sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Etik ile İlgili Hususlar

Bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanıldığından etik kurul izni gerekmemektedir. İncelenen tüm dokümanlar, Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) resmi internet sitesinden erişilen 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni (MEB, 2024a) ile Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (MEB, 2024b) kaynaklarından alınmıştır.

KAYNAKLAR

- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 46–73.
- Çoban, A. (2023). Temel kavramlar. G. Ocak (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (ss. 3–57). Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi.
- Durukan, E. (2013). Öğretmen görüşleri açısından Türkçe dersi öğretim programı kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8).
- Gülmez, R. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin incelenmesi: Sosyal bilgilerde dijital okuryazarlık. *International Journal of Values in Education and Society*, 2(1), 37-47.
- Güneş, F. (2019). Okur-yazarlık kavramı ve düzeyleri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000368
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Memişoğlu, H. (2023). Okuryazarlık becerilerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9(4), 276–296. <https://doi.org/10.24289/ijsser.1317405>
- Mengüloğlu, G., & Sarıkaya, B. (2024). Eğitimde okuryazarlık becerileri. *Asya Studies*, 8(30), 41–66.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). 2022 PISA Türkiye raporu. https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/21120745_26152640_pisa2022_rapor.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024a). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. <https://mufredat.meb.gov.tr>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024b). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4–7. Sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. <https://mufredat.meb.gov.tr>
- Önger, S., & Duman, S. N. (2024). 2018, 2023 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının karşılaştırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1308–1339.
- Özkan, R. (2011). Toplumsal yapı, değerler ve eğitim ilişkisi. *Kastamonu Education Journal*, 19(1), 333–344.
- Pala, Ş. M. (2022). Okuryazarlık becerilerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında incelenmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 659–678. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.1097887>
- Sağlamgöncü, A. (2023). Sosyal bilgiler eğitiminde okuryazarlık: Lisansüstü eğitimde gerçekleştirilen okuryazarlık araştırmaları. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 253–276.
- Seyhan, A. (2020). Sosyal bilgiler dersinde finansal okuryazarlık becerisinin kazandırılmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 88–113.
- Şahin, E. N., & Çelik, H. (2024). Sosyal bilimler alan becerilerinin 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı alan becerileri bölümünde yer alma durumu. *International Journal of Values in Education and Society*, 2(3), 35–51.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2025). *Türkçe sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr/>
- Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA]. (2011). Türkçe bilim terimleri sözlüğü 1 – Sosyal Bilimler. Yeni Reform.
- Turan, S., & Akhan, O. (2024). 2024 sosyal bilgiler öğretim programında okuryazarlıklar: MAXQDA ile tematik bir analiz. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 57–72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd>
- Turan, R., Gedik, H., & Kutluay, G. (2024). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 9(1), 107-134.
- UNESCO. (1990–2010). *Herkes için eğitim küresel izleme raporu*. http://www.unesco.org.tr/Content_Files/Content/Sektor/Egitim/EFA2013_4.pdf

- Ünal, F., & Er, H. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 1059-1068.
- Yıldırım, Y., & Çalışkan, A. (2024). 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programının 2005, 2015 ve 2018 programlarıyla karşılaştırılmalı analizi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1), 108-142. <https://doi.org/10.46452/baksoder.1485390>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.